22 a

RVDOLFFI GVILIELMI
CRAVSII,
PHIL. ET MED. DOCT.
PRAX. ET CHIM. PROF. PVBL.
FACVLTATIS MEDICÆ, TOTIVSQVE
SENATVS ACADEMICI SENIORIS,
ET H. T. DECANI

Propemticum Inaugurale

DE

SPECTRIS MONTANIS, SEV METALLICIS, CAVSIS MORBIFICIS.

JENÆ,
Litteris KREBSIANIS.

NOtisſima pariter ac elegantisſima ſunt, quæ de mercatorum lucri cupiditate, & ideò omnium ærumnarum, omnisque periculi, inſignique contemtu canens profert Poetarum facilè princeps, *Horatius:*

Impiger extremos currit mercator ad Indos,
per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes.

Profectò, idem, ſi non major generoſus tot præſentisſimorum periculorum neglectus prædicari quoque debet de METALLIFOSSORIBVS. Quot & quibus quæſo hoc hominum genus vitam, ſanitatemque ſuam non exponit periculis? Ingrediuntur metallarii per anguſtas, aſperiſque ſaxis horridos meatus, in profundisſimas terrarum ſpeluncas, ubi ipſis lapſum minitantia prægrandia ſaxa, tetris & corroſivis mineralium effluviis turgidus aër, caloris ſubterranei ſqualor, ventorum & aquæ fluctuum in interioribus terræ cavernis boatus & ſtrepitus maximum de reportando vitæ & ſanitatis theſauro non rarò incutiunt periculum. O miſeram igitur metallifoſſorum conditionem! horret animus, dum hæc cogito.

At at omnia hæc, durisſima licet, facilius ipſis toleranda eſſent, ſi modo dira, ac horrenda *ſpectra montana*, ſeu *metallica* non tàm periculoſas, ac frequentes eorum vitæ, ac incolumitati ſimul ſtruerent inſidias.

Non eſt, quod vel cum quibusdam, tùm de exiſtentia ſpectrorum in genere, tùm de montanorum horum dubitemus, cum eadem à tot viris fide dignis abunde aſſerta, ac comprobata ſit; multique, proh dolor! atrociam harum larvarum Satanicarum cum damno enormi experti ſint.

Sicut vero Dæmon, mille artifex eſt, ita etiam juſtisſimo Divini Numinis permiſſu mille adhibet modos ad lædendos, terrendos, vel fovendos homines, & quandoque ſe Dæmonem

ſeda-

ſedatum, benignum, ac beneficum quaſi fingit, ut ſcil. homines à vero veri Dei cultu abducat, & quandam erga ſe fiduciam apud eosdem conſequatur.

Apprimè fraudem hanc exercet quoque infernalis hic ſpiritus in profundisſimis ſcaptenſulis, quando ſub ſpecie & in formâ *virunculorum*, ſive homunculorum *montanorum* metallariis apparet, & ipſis de largo minerarum metalli fæcundisſimarum proventu bonum omen exiſtit.

Audiunt igitur *virunculi* hi, ſubterranei & metallici, ſive potius *Dæmones montani Cobali*, Germanice Berg-Männlein/ Berg-Kobelte; de quibus rerum metallicarum expertisſimus vir, *Georgius Agricola in fine libri de animalibus ſubterraneis* hæc conſignata reliquit: *Adſedatos illos* (ſcil. Dæmones) *Germanorum alii, ut etiam Græci, Cobalos vocant, quod hominum ſint imitatores. Nam, quaſi lætitia geſtientes rident, & multa videntur facere, nihil interim efficientes.* Alii *virunculos montanos* vocant, *quia plerumque apparent nani, tres dodrantes longi; videntur autem eſſe ſeneciones, & veſtiti more metallicorum*, id eſt, *viteto, induſio, & corio circa lumbos dependente. Innoxii ſunt hi metallicis, etſi interdum glareis operarios laceſſant; rariſſime tamen eos lædunt, niſi cachinno, vel maledicto laceſſiti. Potiſſimum opus facere videntur in his ſpecubus, in quibus metalla jam effodiuntur, vel ea effodi poſſe ſpes eſt.* Atque in Dialogo, quem *Bermannum* inſcribit, his fere ſimilia leguntur.

Verùm enim verò, licet hi Dæmones ſe benignos, ac beneficos quandoque monſtrent, attamen, perbenè judicante doctisſimo *Caſpare Schotto, in Phyſica ſua curioſa*, id faciunt aut, *quia à Deo nocere ipſis non eſt permiſſum*, aut, *ut ſuo tempore, gravius damnum inferant*, uti id ſequens hiſtoria ſatis ſuperque confirmat.

Ludovicus Lavaterus, lib. de ſpectris, part. 1. c. 16. refert, *ſcriptum adſe à viro pio & docto, Davoſii in Alpibus Rheticis argentifodinam eſſe, in quam conſul illius loci, Petrus Buol, ſuperioribus annis ſumtus fecit, & ex quâ opes non exiguas collegit. In illa ſpiritus, ſeu Dæmon montanus fuit, qui cum metallici res foſſiles infunderent vaſis, plerumque diebus Veneris, valdè negotioſus eſſe viſus fuerit, metalla ſuo arbitratu*

ex uno vaſe in alterum infundens; Quod conſul ille non indigne tulit. Quoties in fodinam deſcendere voluit, vel adſcendere, cruce ſe muniens, nunquam læſus eſt. Accidit autem, ut, cum ſpiritus ille die quodam valde importunus eſſet, id metallicus quidam moleſtè ferens, convitiis eum inceſſerit, juſſeritque eum abire in malam rem, additis diris execrationibus. Spiritus ille, operarii caput apprehendens, *ita eum torſit, ut facies in tergum verteretur. Non tamen extinctus fuit, ſed diu poſtea obtorto, vel inuerſo collo ſuperſtes, multis, qui etiamnum vivunt, familiariter notus fuit, & intra paucos demum annos è vivis exceſſit.* Huc uſque *Lavaterus.*

Præter hos primâ fronte *blandientes* quaſi Dæmones metallicos, dantur & alii, *truculentiam,* & *infernalem ſuam inimicitiam* in metallicidas aperto Marte teſtantes, de quibus ſupra laudatus *Georgius Agricola, loco primùm allegato* hæc habet: *In metallicis fodinis inveniuntur & truculenti quidam* (Dæmones nempe) *terribiles aſpectu*, plerumque *metallicis infeſti, atque inimici ſunt. Talis fuit Annæbergicus Dæmon, qui operarios duodecim amplius flatu interfecit, in ſpecu, qui corona roſecea appellatur, eo nomine relictus, quantumvis argento dives eſſet. Flatum verò emittebat ex rictu, equi, enim ſpecie, habentis procerum collum, & truces oculos dicitur viſus. Ejusmodi etiam fuit Schneebergius, nigro cucullo veſtitus, qui in fodina Georgiana operarium è ſolo ſublatum, in ſuperiore loco maximæ illius concavitatis, quondam feracis argenti, collocavit, non ſine corporis attritu.* Quæſtuoſam admodum fodinam deſerere apud Turcas cogebatur Judæus, à Dæmone metallico, hominibus frequenter *in forma capræ, aurea cornua gerentis,* apparente.

Occurrunt certe effecta morbifica non pauca tùm alibi locorum, tùm in profundis terræ receſſibus ac ſcaptenſulis, à diris ſpectris hominibus illata.

Satis hâc de re loquuntur ab hâc cauſa ortæ febres continuæ, eæque ſæpe malignæ, partium externarum livor, & ſugilatio, ab illapſo viſo pondere graviori reſpiratio difficilis, ſanguinis ſputum, ulcera labiorum, & faciei, motus convulſivi, aliaque plurima.

Neque opus eſt, ut è longinquo, vel priſcis literarum monumentis multa teſtimonia in hanc rem afferamus, inpri-

mis

mis quia plura alia in facultate noſtra nobis expediunda proſtant, cum *Clariſſimus noſter Candidatus*, urbe, propter vicinas metallifodinas, largiſſimam nobilium metallorum & mineralium copiam ſuggerentes, celeberrima, *Goslaria* nempe oriundus, id abunde teſtari poſſit. Affirmavit ſcil. nobis iſte, quod ſibi felicem apud metallarios ejusdem loci medicinam facienti, non pauci hujus ordinis metallicidæ occurrerint, qui de læſionibus a ſpectris illatis conquesti, operam ſuam efflagitarint.

Firmum itaque atque ratum manet, *ſpectra in foro medico cenſum cauſarum ſupernaturalium* quoque augere, & ad τὸ Θεῖον, improprie dictum, ſive *Dæmoniacum* ſpectare.

Hæcce præmittendi anſam nobis dedit per erudite elaborata *Diſſertatio Inauguralis*, ÆGRVM exhibens COLICA SATVRNINA LABORANTEM, Clariſſimi & digniſſimi noſtri Candidati

PHILIPPI WERNERI STOCKHAVSEN,

ad cujus honeſtum vitæ & ſtudiorum ingreſſum & progreſſum exponendum nos, more recepto, accingimus.

Primam aſpexit lucem Goslariæ, Anno Chriſti MDCXXCVI. die IX. Febr. Natus parentibus & nobilitate generis, & gloria majorum clariſſimis. PATREM ſortitus eſt IVLIVM ALBERTVM STOCKHAVSEN, Med. Licentiatum, & metallurgis & metallicidis, ex ſingulari gratia Sereniſſimi & potentisſimi Electoris, & Duc. Brunſw. ac Luneburg. phyſicum præpoſitum ordinarium. MATREM, IOHANNAM ELISABETHAM VON VSLAR, optimis moribus fœminam.

A ſuavisſimis his parentibus ad pietatem & ceteras virtutes tum monitis asſiduis, tum proprio exemplo aſſuefactus, & ſub variis præceptoribus, ſane doctis & præſtantibus quæ revera πηγαὶ τῶν καλῶν, ut Xenophon appellavit, ætas puerilis imbueretur, habitus eſt.

Prima vero ſtudiorum & pietatis elementa hauſit à Ioh. Friderico Schacht, Eccleſiæ Cathedralis, quæ Goslariæ eſt, Cantore ſolertisſimo, ſed creſcentibus annis, & literarum profectibus, curæ & diſciplinæ clarisſimorum præceptorum ſcholæ patriæ ſubjectus eſt. Et primum Theodoro Valentino Wernero, tunc temporis ſub-Conrectoris provinciam ſuſtinenti, viro per docto, poſtmodum autem doctiſſimis Diatribus Ioh. Andr. Schmidii, Con-Rectoris, & Avgvstini Carpovii, Rectoris Lycei Goslarienſis per aliquot annos interfuit; Tum quoque in hiſtoricis, Geographicis, aliisque diſciplinis audire ipſi contigit Ioh. Heineccivm, Paſtorem illo tempore apud Goslarienſes meritiſſimum; jam vero S.S. Theologiæ Doctorem, Regium Diœceſios Salanæ, in Ducatu Magdeburgico Inſpectorem, Adj. Paſtorem ad Div. Vlrici & Gymnaſii Hallenſis Scholarcham, qui vir Excell. & de Eccleſia, & de re literaria optime meritus eſt, & adhuc meretur ſingulariter.

Fundamentis his politioris ſtudii ſub horum ductu feliciter poſitis, animum ſuum arti inprimis medicæ, Deo ſic dirigente, conſecravit; Quo facto, ſub cura & fideli manuductione Dn. Parentis colloquiis, & præceptis, poſteaque inſtitutionibus medicis ſolertiſſime inſtructus eſt; & ne quid hac in parte omitteretur, per luſtrum, & quod excurrit, cadavera violenta morte extincta, quæ ſectionibus & ſcrutiniis anatomicis paternis ſubjiciebantur, non tantum vidit, ſed etiam manus auxiliatrices iſti curioſiſſimo labori admovit. Præterea praxin paternam, feliciſſimam, magna cum jucunditate quotidie intueri, eamque primis ab annis pernoſcere ipſi fuit integrum.

Quibus cognitis, juſſu parentum, ac amicorum conſilio ad Academiam Jenenſem Anno M DCC. ſe contulit, ubi ſub auſpiciis t.t. Rectoris Magnifici Mülleri, Poeſeos Profeſſoris meritiſſimi, inter cives Academicos receptus eſt; ſtudiorum vero primordium hic loci à philoſophicis & phyſicis cepit diſciplinis, quas magno cum applauſu docuit Excellentiſſimus

Geor-

Georgivs Albertvs Hambergervs, phyſ. & Mathem. prof. celeberrimus, cujus etiam Collegium phyſicum Curioſum experimentale bis audivit. Neque minus poſtea auditor fuit ſedulus Magnifici & Excellentiſſimi Georgii Wolffgangi Wedelii, Hereditarii in Schwarza Med. D. Com. Palatini Cæſ. Archiatri Ducalis Saxonici excellentiſſimi, Theor. Profeſſ. publici unde quaque celeberrimi, ejusque Collegium phyſiologicum, de materia medica, de compoſitione medicamentorum, de morbis mulierum &c. feliciter abſolvit. In lectionibus Botanicis, Anatomicis, publicis & privatis, ipſi præſto fuit, Nobiliſſimus & Excellentiſſimus Ioh. Hadrianvs Slevogtivs, Hereditarius in Oberroſla, Anat. Chirurgiæ & Botanices Profeſſor Publ. ſummeque meritus, Medicus Provincialis Ducalis celeberrimus, cujus fideli informationi, & privatæ converſationi ſe multum quoque debere ultro fatetur, gratiſſimoque agnoſcit animo. Neque abfuit à lectionibus doctiſſimis Excellent. Ern. Henr. Wedelii, Profeſſoris, dum viveret publici extraordinarii, & medici Saxo Vinarienſis, ac poliatri Jenenſis feliciſſimi, commentantis in Theoremata Venerandi ſui Patris, laudati Wedelii, ejusque collegium de Morbis infantum & pathologicum. Nec prætereundum putat Experientiſſimum D. Hermannvm Fridericvm Teichmeyervm, cujus Collegiis interfuit. Diſputationes, earumque exercitium quod attinet, in illis opponentis partes, quotiescunque ſe obtulit occaſio, in ſe ſuſcepit, deditque operam, ut mens pariter ac lingua promtior, & expeditior inde redderetur. Peracto ſic per aliquot annos ſtudio medico tam in Theoreticis, quam practicis, à parente ſuo honoratiſſimo domum revocatus eſt, ut praxi ſuæ, quam habet ampliſſimam, adeſſet; ibi quoque per triennium, quantum potuit, animum ſuum ad curandos morbos applicuit, nihilque omiſit eorum, quæ ad medicinam practicam pertinere viderentur; Sed præmia virtutis & ſtudiorum cupiens, memor primæ ſtudiorum ſuorum matris, ad Academiam noſtram celeberrimam accedens, modeſtè petiit ad conſueta examina admitti. Admiſſus comprobavit

profectus ſolidos & laudatiſſimos in repetitis examinibus conſuetis, & nunc in eo eſt, ut ſupra laudatam diſputationem ſub præſidio WEDELIANO publice in cathedra defendat.

Ad hanc panegyrin Magnificum Pro-Rectorem, illuſtriſſimos Comites, Academiæ proceres excellentiſſimos, omniumque ordinum hoſpites & comilitones honoratiſſimos perofficiosè & decentiſſimè invito. P. P. ſub ſigillo Facultatis. Jenæ d. VI. Octobr. M DCC XII.

L.S.